HUS-yhtymän lausunto Eduskunnan Sosiaali- ja terveysvaliokunnalle ehdotuksesta poliisin tietojenvaihtoa koskevan lainsäädännön muuttamisesta
(HE 182/2025 vp, HUS/3095/2026)

HUS-yhtymä kiittää mahdollisuudesta antaa lausuntonsa ja tulla kuultavaksi ehdotuksesta poliisin tietojenvaihtoa koskevan lainsäädännön muuttamisesta. HUS-yhtymä kannattaa eri viranomaisten paremman tietojenvaihdon mahdollistamista, mutta näkee lausuttavaksi annettavassa ehdotuksessa useita merkittäviä perusoikeudellisia ongelmia, jotka tulee ehdottomasti huomioida sen Eduskuntakäsittelyssä. HUS-yhtymä on Suomen suurin terveydenhuollon palveluja tarjoava organisaatio, ja annamme lausuntomme koskien erityisesti poliisin ja sosiaali- ja terveydenhuollon väliseen tiedonvaihtoon tehtyjä ehdotuksia.

Tiivistelmä HUS-yhtymän muutosehdotuksista ehdotettuun sääntelyyn

- Ehdotetun poliisilain 4:5 §:n 1 momentin yksityiskohtaisissa perusteluissa tulee tarkemmin kuvata, kuka ja miten arvioi poliisille luovutettavien tietojen *välttämättömyyden*.
- Ehdotetun poliisilain 4:5 §:n 1 kohta tulee ensisijaisesti poistaa. Toissijaisesti sen mukaista määrettä tietojen luovuttamisoikeuden rajasta (rikoksen maksimirangaistus vähintään kaksi vuotta vankeutta) tulee vielä arvioida perusoikeusnäkökulmasta.
- Ehdotettu poliisilain 4:5 §:n 2 kohta tulee poistaa kokonaan.
- Ehdotettu poliisilain 4:5 §:n 3 kohta on kannatettava, ja sitä tulee täydentää henkilöön kohdistuvilla rikoksilla.
- Ehdotetun poliisilain 4:5 §:n 5 kohdassa tulee varmistua tietopyyntöjen riittävistä perusteluista.
- Ehdotetun poliisilain 4:5 §:n 6 kohta tulee poistaa kokonaan.
- Ehdotus poliisilain 4:5 §:n 7 kohdaksi on lähtökohtaisesti kannatettava. Sitä tulee kuitenkin muokata siten, että sairaalassaolotieto voitaisiin luovuttaa tilanteessa, jossa poliisi etsii kadonnutta tai kadonneeksi epäiltyä henkilöä JA tämä on mahdollisesti hengen tai terveyden vaarassa. Lisäksi lakitekstiin tulisi lisätä, että etsittävällä henkilöllä, jonka sairaalassaolotieto voidaan luovuttaa poliisille, ei saa olla vireillä riita- eikä rikosasiaa (KHO:2024:80).
- Edellä mainitut huomiot koskevat soveltuvin osin myös ehdotusta henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annetun lain muuttamisesta 20 a §:ksi ja rikostorjunnasta Tullissa annetun lain muuttamisesta 14 a §:ksi.

HUS-yhtymä
Konsernihallinto

PL 100
Haartmaninkatu 2 D
00029 HUS

Puh (09) 4711
Faksi (09) 471 75600

www.hus.fi
kirjaamo@hus.fi
etunimi.sukunimi@hus.fi

Hallituksen esitystä koskevat yleiset kommentit

Yleisesti katsoen poliisin ja terveydenhuollon välisen tietojenvaihdon selkeyttäminen on HUS-yhtymän näkemyksen mukaan perusteltua. On selvää, että nykyinen sääntely ei ole osoittautunut riittäväksi, ja sitä tulee tarkentaa. Olisi myös toivottavaa, että käytännön toimintatavat tietojenvaihdossa polisiin ja terveydenhuollon välillä ilmenisivät mahdollisimman täsmällisesti ja tarkkarajaisesti suoraan laista, eikä käytännön kysymyksiä tulisi ratkaistavaksi esimerkiksi muutoksenhakujen kautta, kuten nyt on jouduttu tekemään.

Terveydenhuollon toiminta on, ja siinä syntyy paljon sellaista arkaluonteista tietoa, jotka ovat perusoikeuksien piirissä. Lisäksi terveydenhuollossa syntyvien tietojen käsittely on aikaisemmassa sääntelyssä perustunut niiden vahvaan luottamuksellisuuteen. Tämä puolestaan on keskeinen edellytys väestön luottamukselle terveydenhuoltojärjestelmää kohtaan, mikä puolestaan varmistaa heidän mahdollisuutensa hakeutua terveydenhuollon palvelujen piiriin kaikissa tilanteissa, ja siten heidän perusoikeuksiensa toteutumisen. Nyt annettu ehdotus on kuitenkin erittäin niukasti ja riittämättömästi perusteltu erityisesti perusoikeusnäkökulmasta. Ehdotuksen perusteella ei ole näin edellytyksiä arvioida ehdotettujen muutosten edellytyksiä perusoikeuksien kannalta. Yksinomaan rikoksentorjunnan helpottaminen ei ole riittävä peruste tehdä tällaisia muutoksia ilman riittävää arviointia muutosten perusoikeudellisista vaikutuksista. Myös perusoikeusnäkökulmasta välttämätön perustelu ehdotettujen muutosten välttämättömyydestä jää puutteelliseksi tai puuttumaan kokonaan.

Perusoikeusrajoitusten tulee olla välttämättömiä hyväksyttävän tavoitteen saavuttamiseksi ja muutenkin suhteellisuusvaatimuksen mukaisia ja tarkkarajaisia. Nyt kyseessä olevaan ehdotukseen liittyen potilaita koskevien tietojen luovutus poliisille voisi esimerkiksi välillisesti rajoittaa mm. terveyspalvelujen käyttöä, jos henkilö ei voisi tai haluaisi hakeutua tarvitsemiensa terveyspalvelujen piiriin pelätessään tiedon siitä siirtyvän poliisille. Tällainen tilanne rikkoo henkilön oikeutta välttämättömään huolenpitoon (PL 19.1 §). Toisaalta esimerkiksi sairaalasta annetulla tiedolla etsinnässä olevan kadonneen henkilön sairaalassaolosta ei ole vaikutusta ko. henkilön perusoikeuksien toteutumiseen; jos henkilö on sairaalassa, hän on välttämättömän huolenpidon piirissä ja hänen perusoikeutensa toteutuvat, vaikka tietoa sairaalassaolosta ei luovutettaisikaan poliisille. Ja jos hän ei ole sairaalassa, tämänkään tiedon antamisella poliisille ei ole vaikutusta hänen perusoikeuksiensa toteutumiseen.

Esityksessä arvioidaan perusoikeusnäkökulmasta ehdotuksen vaikutuksia ihmisten turvallisuuteen, mutta siinä jää kovin ohueksi esityksen vaikutus muihin perusoikeuksiin, kuten oikeuteen terveyteen. Esityksen mukaan poliisilla on esimerkiksi oikeuksia saada tietoja liikenneturvallisuuden vaarantamiseen tai lievään pahoinpitelyyn liittyen.

HUS-yhtymä
Konsernihallinto

PL 100
Haartmaninkatu 2 D
00029 HUS

Puh (09) 4711
Faksi (09) 471 75600

www.hus.fi
kirjaamo@hus.fi
etunimi.sukunimi@hus.fi

Tällaisessa tilanteessa ehdotettu sääntely muodostaisi selkeän välillisen esteen hakeutua terveydenhuollon palvelujen piiriin. Toisin sanoen esimerkiksi liikenneonnettomuudessa olleen henkilön ei kannattaisi oman etunsa vuoksi hakeutua päivystykseen, koska hänet voitaisiin sieltä ilmiantaa poliisille. Tämän tyyppinen sääntely ei lisäksi pelkästään estäisi yksittäistä henkilöä hakeutumasta tarvitsemaansa hoitoon, vaan sillä olisi lisäksi myös huomattavasti laajempia yhteiskunnallisia vaikutuksia, koska luottamus terveydenhuollon toiminnan luottamuksellisuuteen ja oikeuteen saada terveydenhuollon palveluja kaikissa tilanteissa ilman pelkoa muista viranomaisseuraamuksista rapautusi merkittävällä ja vaarallisella tavalla myös väestötasolla ja huomattavasti laajemmin kuin mitä itse sääntelyllä tarkoitettaisiin. Toisin kuin esityksen perusteluissa väitetään, asia ei siten ole perusoikeusnäkökulmasta yksilön oikeuksien toteutumisen osalta missään suhteessa yhteiskunnan intressiin saada rikos selvitettyä. Tältä osin esityksen kannalta välttämätön perusoikeuspunninta on jäänyt käytännössä tekemättä, mitä voidaan pitää valmistelun erittäin vakavana puutteena.

Edelliseen lisäten itse lakitekstissä (poliisilain 4:5 § 1 mom) sinällään perustellusti mainitaan, että pykälässä mainitut tiedot voidaan luovuttaa, jos ”tieto on *välttämätön* rikoksen paljastamiseksi ja selvittämiseksi”. HUS-yhtymä ei pääsääntöisesti (pl. esityksen 4:5 § 3 ja 4 kohta) tunnista sellaisia tilanteita, joissa henkilön sairaalassaolotiedon luovuttaminen poliisille olisi aidosti *välttämätöntä* rikoksen paljastamiseksi tai selvittämiseksi. HUS-yhtymän näkemyksen mukaan sairaalaan hakeutuminen ei esimerkiksi käytännössä koskaan ole keino paeta virkavaltaa, vaikka henkilön sairaalassaolotietoa ei luovutettaisikaan poliisille. Hoitojaksolle sairaalassa on aina olemassa joku terveydellinen syy, eikä sairaalan henkilöstöllä ole mitään syytä pitää jotain henkilöä sairaalassa mistään muusta syystä. Lisäksi muutamaa vuorokautta pidemmät sairaalahoitojaksot ovat nykyisin hyvin harvinaisia, ja usein tilanteissa, joissa hoitojakso on pidempi, henkilön kuuleminen on terveydellisistä syistä mahdotonta esimerkiksi psykoosisairauden tai pitkän tehohoitojakson vuoksi. Pykälän yksityiskohtaisissa perusteluissa tuodaan esiin, että poliisin tulisi perustella tietopyyntö riittävällä tarkkuudella. Esityksessä ei kuitenkaan tuoda esiin sitä, miten ja kuka arvioi näiden perustelujen riittävyyden välttämättömyyden näkökulmasta. Tämä altistaa sääntelyn jatkossa riitatilanteille, eikä välttämättä tuo nykytilanteeseen verrattuna merkittävää ja kaivattua lisäselkeyttä. Jos tiedonsaannin välttämättömyyden arviointi annetaan yksin poliisille, alentaa se merkittävästi kynnystä tietopyyntöjen tekemiselle, sekä altistaa tietopyynnöt väärinkäytöksille, eikä tilanne silloin vastaa lain tarkoitusta. Vaarana on, että tähän liittyvää ratkaisulinjaa joudutaan jatkossakin hakemaan muutoksenhaun kautta eri oikeusasteista.

HUS-yhtymän näkemyksen mukaan hengen ja terveyden tai yksityisyyden suojan loukkauksia ei voida perustella vain oikeudenhoidon toimivuudella, vaan niille tulee löytyä

HUS-yhtymä
Konsernihallinto

PL 100
Haartmaninkatu 2 D
00029 HUS

Puh (09) 4711
Faksi (09) 471 75600

www.hus.fi
kirjaamo@hus.fi
etunimi.sukunimi@hus.fi

oikeutus huolellisen perusoikeuspunninnan pohjalta. Sääntelyssä olisi myös olennaista turvata tietopyyntöjen riittävä perustelu sen varmistamiseksi, että tietopyynnön edellytykset täyttyvät, ja että tietopyyntöjen oikeellisuutta voidaan arvioida myös jälkikäteen, sekä kuvata se, kuka ja miten arvioi esitettyjen perusteluiden riittävyyden. Lisäksi tulisi perusoikeusperiaatteita noudattaen osoittaa selkeästi, miksi ehdotetut tietojen luovutukset olisivat välttämättömiä poliisille esimerkiksi rikoksen selvittämisen näkökulmasta.

HUS-yhtymä haluaa lisäksi tuoda tässä kyseessä olevan hallituksen esityksen valmisteluun liittyen esiin, että periaatteellisesti näin merkittävässä asiassa lausuntoaika keskellä loma-aikaa kesällä 2025 ei näkemyksemme mukaan ollut hyvän hallintotavan mukainen. Lisäksi HUS-yhtymä toteaa, että se nosti edellä kuvattuja perusoikeuksiin liittyviä huomioita esiin myös lausuntokierroksella, mutta näitä nostoja ei ole juurikaan huomioitu hallituksen esityksen jatkovalmistelussa, mitä voidaan näin periaatteellisessa asiassa pitää erittäin vakavana valmistelun puutteena.

Yksityiskohtaiset kommentit

Ehdotetun poliisilain 4:5 §:n 1 momentin mukaan poliisilla olisi oikeus saada tieto henkilön läsnäolosta sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa tiettynä aikana ja tieto läsnäolleen henkilön henkilöllisyydestä, jos tieto on *välttämätön*. Ehdotettuun säännökseen liittyviä ongelmia erityisesti tiedon antamisen välttämättömyyden arvioinnin osalta on käsitelty edellä, ja säännöstä ja sen yksityiskohtaisia perusteluja tulisi täydentää edellä kuvatulla tavalla.

Ehdotetun poliisilain 4:5 §:n 1 kohdan mukaan poliisilla olisi oikeus saada tietoja terveydenhuollon palveluja käyttäneistä sellaisten rikosten osalta, joiden enimmäisrangaistus on vähintään kaksi vuotta. Tätä aikamääritelmää ei kuitenkaan perustella esityksessä mitenkään, mitä voidaan pitää vakavana valmistelun puutteena. Aikamääre on merkittävästi lyhyempi kuin todistamisoikeuden yhteydessä käytetty kuuden vuoden aikamääre. Lyhyempi aikamääre voi sinänsä olla perusteltu, koska ehdotuksen mukaan kyse on vain tietojensaannista eikä todistamisesta. Esityksen perusteella jää kuitenkin täysin epäselväksi, mihin nyt tehty ehdotus perustuu, ja se vaikuttaa lähinnä sattumanvaraisesti valitulta. Ehdotuksen perusoikeudelliset vaikutukset on arvioitu hyvin puutteellisesti ja yksipuolisesti. Tästä syystä HUS-yhtymä ehdottaa ensisijaisesti ko. kohdan poistamista. Toissijaisesti sen perusoikeudelliset vaikutukset tulee vielä arvioida perusteellisesti uudestaan ennen lain säätämistä, mikä HUS-yhtymän näkemyksen mukaan tarkoittaisi lain palauttamista valmisteluun.

Ehdotetun poliisilain 4:5 §:n 2 kohdassa tietojensaantioikeus ulotettaisiin koskemaan seuraavia rikosnimikkeitä:

HUS-yhtymä
Konsernihallinto
PL 100
Haartmaninkatu 2 D
00029 HUS
Puh (09) 4711
Faksi (09) 471 75600
www.hus.fi
kirjaamo@hus.fi
etunimi.sukunimi@hus.fi

RL 20:6 Seksuaalinen ahdistelu (maksimirangaistus 6 kk vankeutta)
RL 20:8 Seksikaupan kohteena olevan henkilön hyväksikäyttö (6 kk vankeutta)
RL 20:18 Lapsen houkutteleminen seksuaalisiin tarkoituksiin (1 vuosi vankeutta)
RL 21:7 Lievä pahoinpitely (sakko)
RL 21:10 Vammantuottamus (6 kk vankeutta)
RL 21:15 Pelastustoimen laiminlyönti (6 kk vankeutta)
RL 23:1 Liikenneturvallisuuden vaarantaminen (6 kk vankeutta)
RL 23:3 Rattijuopumus (6 kk vankeutta)

HUS-yhtymä ei näe mitään perusteita edellä mainittujen rikosten mainitsemiselle tässä kohdassa. Kyseisissä rikoksissa maksimirangaistus on vähemmän kuin ehdotuksen 4:5 §:n kohdassa 1 mainittu kaksi vuotta. Erityisesti näin lievästi rangaistujen rikosnimikkeiden mainitsemiseen tässä kohdassa liittyy vakavia perusoikeudellisia haasteita tässä lausunnossa edellä kuvatulla tavalla. HUS-yhtymä ei myöskään tunnista, miksi juuri näiden rikosten kohdalla poliisin oikeus saada tietoonsa henkilön oleskelu sairaanhoidossa olisi välttämätöntä rikoksen selvittämisen kannalta, eikä asiaa myöskään juurikaan perustella ehdotuksessa. Toisaalta, kuten edellä on todettu, esimerkiksi lievän pahoinpitelyn, vammantuottamuksen tai liikenneturvallisuuden vaarantamisen epäilyn kohdalla sairaalassaolotiedon luovuttaminen poliisille voi välillisesti estää henkilön hakeutumista hoitoon ja siten vaarantaa hänen perusoikeuksiensa toteutumisen. Toisin kuin ehdotuksen yksityiskohtaisissa perusteluissa mainitaan, ehdotus ei siten ole oikeasuhtainen henkilön oikeuteen hakeutua luottamuksellisesti hoitoon terveydenhuollon yksikköön. Kyseessä oleva kohta tulisi ongelmallisena ja tarpeettomana poistaa kokonaan, ja noudattaa poliisin tiedonsaantioikeutta nykysääntelyn mukaisesti, tai vaihtoehtoisesti ehdotetun poliisilain 4:5 § 1 kohdan mukaisesti, mikäli se jätettäisiin voimaan.

Ehdotetun poliisilain 4:5 §:n 3 kohdan mukaan poliisilla olisi oikeus saada tietoonsa sellaisen henkilön tiedot, jonka teko kohdistuu sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajaan tai siellä asioivaan tai työskentelevään henkilöön seuraavissa rikoksissa:
RL 17:6 Järjestystä ylläpitävän henkilön vastustaminen
RL 28:1 Varkaus
RL 28:3 Näpistys
RL 28:4 Kavallus
RL 35:1 Vahingonteko
RL 41:7 Toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapito

HUS-yhtymä kannattaa ehdotusta. Lisäksi HUS-yhtymä ehdottaa, että tähän kohtaan lisättäisiin myös sellaiset henkilöön kohdistuvat rikokset, jotka eivät automaattisesti

sisältyisi poliisilain 4:5 §:n 1 kohdan mukaiseen maksimirangaistuksen vähimmäispituuteen liittyvään sääntelyyn, kuten lievät seksuaalirikokset, vammantuottamus tai lievä pahoinpitely. Myös HUS-yhtymässä on koettu henkilön oikeusturvan toteutuvan puutteellisesti esimerkiksi tilanteissa, joissa sairaalassa oleva potilas pahoinpitelee toisen sairaalassa olevan potilaan. Toisin kuin ehdotuksen muissa kohdissa, näissä tilanteissa on myös aidosti kyse siitä, että rikos jäisi kokonaan selvittämättä, jos sairaalalla ei ole oikeutta luovuttaa esimerkiksi pahoinpitelyyn syyllistyneen tai siitä epäillyn potilaan tietoja poliisille, koska näissä nimenomaisissa tilanteissa poliisilla ei ole käytännössä mitään muuta mahdollisuutta saada niitä tietoonsa. Tästä on olemassa myös käytännön esimerkkejä. Näistä syistä HUS-yhtymä katsoo tässä ehdotetun sääntelyn perustelluksi. Vastaavin perustein HUS-yhtymä kannattaa myös ehdotettua poliisilain 4:5 §:n 4 kohtaa.

HUS-yhtymä ei näe syytä vastustaa ehdotettua poliisilain 4:5 §:n 5 kohtaa. Näissäkin tilanteissa tulee kuitenkin varmistua poliisin tekemien tietopyyntöjen riittävästä perustelemisesta väärinkäytösten ehkäisemiseksi.

HUS-yhtymän näkemyksen mukaan on vaikea nähdä, miksi esitetty poliisilain 4:5 §:n 6 kohta olisi tarpeellinen. Kuten edellä on todettu, on vaikea nähdä, että henkilön olisi mahdollista pakoilla esimerkiksi vankilatuomiota hakeutumalla sairaalan hoitoon. Sairaalan julkisissa tiloissa oleskelevien henkilöiden henkilöllisyydestä HUS-yhtymällä ei yleensä ole mitään tietoa, ja nämä tilat ovat julkisina tiloina muutenkin poliisin saavutettavissa. HUS-yhtymä ehdottaa kohdan poistamista.

Ehdotus poliisilain 4:5 §:n 7 kohdaksi on HUS-yhtymän näkemyksen perusteella sinällään kannatettava nykyisen oikeustilanteen selkeyttämiseksi. Esimerkiksi kadonneen lapsen tai vanhuksen sairaalassaolotiedon luovutus poliisille ei itsessään kovin merkittävällä tavalla riko hänen perusoikeuksiaan, kunhan siitä säädetään lailla täsmällisesti ja tarkkarajaisesti. Kuten edellä on tuotu esiin, ko. säännöksellä ei olisi käytännössä kovin paljon vaikutusta kadonneen henkilön oikeuksien tai turvallisuuden toteutumisen kannalta, pl. sellaiset tilanteet, joissa henkilö on kadonnut tarkoituksellisesti, tai hän on joutunut sairaalaan hoitoon sellaisen sairauden vuoksi, johon liittyviä tietoja hän ei halua edes omaistensa tietoon (esimerkiksi psykiatriset sairaudet). Toisin sanoen HUS-yhtymän näkemyksen mukaan katoaminen yksilön vapaasta tahdosta ei ole kiellettyä, eikä se saa olla este mahdollisuudelle hakeutua tarvittaessa sairaanhoidon palvelujen piiriin. HUS-yhtymässä kuitenkin ymmärretään, että henkilön sairaalassaolotiedon luovuttaminen voisi joissain etsintätilanteissa säästää merkittävästi poliisin resursseja ja vähentää omaisten huolta, ja voisi näistä syistä olla kannatettavaa. Säännöstä tulisi kuitenkin ehdottomasti muokata siten, että sairaalassaolotieto voitaisiin luovuttaa tilanteessa, jossa poliisi etsii kadonnutta tai kadonneeksi epäiltyä henkilöä JA tämä on

HUS-yhtymä
Konsernihallinto
PL 100
Haartmaninkatu 2 D
00029 HUS
Puh (09) 4711
Faksi (09) 471 75600
www.hus.fi
kirjaamo@hus.fi
etunimi.sukunimi@hus.fi

mahdollisesti hengen tai terveyden vaarassa. Lisäksi lakitekstiin tulisi lisätä, että etsittävällä henkilöllä, jonka sairaalassaolotieto voidaan luovuttaa poliisille, ei saa olla vireillä riita- eikä rikosasiaa. Tällä varmistettaisiin tiedonsaantioikeuden käyttäminen käytännön tilanteissa aidosti vain perustelujen mukaiseen tarkoitukseensa ja estettäisiin mahdollisuudet poliisille annetun oikeuden väärinkäyttöön. Säännös olisi myös tällöin kaikilta osin KHO:n antaman ratkaisun KHO:2024:80 mukainen.

Edellä mainitut huomiot koskevat soveltuvin osin myös ehdotusta henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annetun lain muuttamisesta 20 a §:ksi ja rikostorjunnasta Tullissa annetun lain muuttamisesta 14 a §:ksi.

Poliisin laajennetut oikeudet tietojen luovuttamiseen (ehdotettu poliisilain 7:2 §) ovat HUS-yhtymän näkemyksen mukaan perusteltuja.

Teppo Heikkilä
Hallintoylilääkäri, HUS-yhtymä

HUS-yhtymä
Konsernihallinto

PL 100
Haartmaninkatu 2 D
00029 HUS

Puh (09) 4711
Faksi (09) 471 75600

www.hus.fi
kirjaamo@hus.fi
etunimi.sukunimi@hus.fi